

Borůvka, Otakar: About Otakar Borůvka

Valter Šeda

Prof. O. Borůvka - inšpirácia pre pedagógov

Sborník sympózia ke 100. výročí narodení O. Borůvky, Brno-Valtice, 10-12.5.1999, 50-54

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/501463>

Terms of use:

© Společnost Otakara Borůvky, 1999

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

PROF. O. BORŮVKA – INŠPIRÁCIA PRE PEDAGÓGOV

Valter Šeda

Komenského univerzita, Bratislava, Slovenská republika
Email: seda@fmph.uniba.sk

Milý a láskavý učiteľ. Prof. O. Borůvka pôsobil na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity (teraz Komenského univerzity) v Bratislave od škol. roku 1950/51. Mne prednášal až od nasledujúceho škol. roku a absolvoval som u neho dve prednášky: Integrálnne rovnice a Vybrané partie z dif. rovníc ako i dva semináre: Seminár a Seminár z teórie grúp. Študentom sa javil ako mimoriadne schopný láskavý starý pán, ktorého prednášky boli precízne pripravené, dôkazy jasné a zrozumiteľné a v rámci seminárov sme sa oboznámili s najnovšími poznatkami a mohli sme začať pracovať na riešení vedeckých problémov. Pred prednáškami sa zaujímal o každého poslucháča zvlášť, ako sa mu darí a podobne. Pamätám sa na jeho okridlenú otázku: „Jak se máte pane Petrisko?“ Prekvapilo nás aj jeho oslovanie pane a slečno namiesto obligátneho súdruh a súdružka. Nikdy nezvýšil svoj hlas a pôsobil na nás dojomom dobrého a starostlivého učiteľa.

Obetavý priateľ Slovákov. Prof. O. Borůvka chodieval do Bratislavy prednášať na jeden deň každý druhý týždeň po vyše 10 rokov. Prírodovedecká fakulta mala

v tom čase pomerne málo učiteľov a teda jeho pomoc bola veľmi potrebná a užitočná. Šokujúco pre nás v súčasnosti pôsobí fakt, že toto pôsobenie konal úplne bezplatne. Korene jeho obetavosti treba hľadať v rodičovskej výchove, kde jeho otec bol priateľom Slovákov a k tomu viedol aj svojho syna.

Integrujúca vedecká osobnosť. Prof. O. Borůvka dosiahol významné vedecké úspechy v geometrii, algebre, teórii grafov, v diferenciálnych rovniciach, pričom často predbehol svoju dobu aj o niekoľko desaťročí. Vyznačoval sa schopnosťou riešiť aj problémy z aplikovanej matematiky. Jeho seminár v Brne pre učiteľov z vysokých škôl a vedeckých pracovníkov stal sa prít'azlivým pre odborníkov z rôznych matematických disciplín, ktorí hľadali na ňom inšpiráciu pre svoj výskum, alebo jednoducho páčila sa im krása Borůvkových myšlienok. Spolu s Prof. M. Švecom, Prof. M. Gregušom som navštevoval tento seminár vyše 20 rokov. Medzi účastníkmi seminára sa vyvinul pocit solidarity, ktorý prerástol do trvalého vzájomného priateľstva.

Starostlivý školiteľ. V rokoch 1953–1956 som bol interným aspirantom Prof. J. Hronca, ktorý má veľkú zásluhu na tom, že som mohol vôbec aspirantúru začať a ju aj úspešne skončiť. Tému kandidátskej dizertačnej práce mi navrhol Prof. O. Borůvka. Bola to problematika, ktorá úzko súvisela s jeho základnou prácou o transformácii dvoch Jacobiho rovníc. Okrem toho položil jeden problém, ktorý som riešil neskôr. Pri našich stretnutiach som pravidelne konzultoval o dosiahnutých výsledkoch. Tieto konzultácie mali inšpiratívny charakter a pomohli mi lepšie sformulovať a pochopiť vlastné výsledky.

Iniciátor matematických výletov. Prof. O. Borůvka bol veľmi príjemný spoločník. Rád besedoval v družnej debata s priateľmi a spolupracovníkmi nad pohárom piva. Kúzlo jeho osobnosti a jeho anekdoty očarili každého spolubesedníka. Jeho vplyv na študentov a učiteľov vzrástol najmä počas matematických výletov.

Cieľom týchto výletov bolo zblíženie sa študentov a učiteľov matematiky oboch univerzít, brnenskej a bratislavskej, turistický výlet a spoločenský program. Konali sa každoročne a trvali 3 dni, obyčajne v máji. Jeden rok sa išlo na Moravu a druhý rok na Slovensko. Vďaka nim mal som možnosť poznať krásy prírody v mnohých kútoch Moravy a Slovenska. Pamätám sa na tieto výlety od roku 1951, kedy sa konal výlet na Sitno. Trvali až do roku 1985. Zúčastnil som sa na mnohých, ale bohužiaľ nie na všetkých z nich. Postupne sa vyvinul celý rituál programu na týchto výletoch.

Matematický výlet sa začal stretnutím účastníkov z Brna a Bratislavy na železničnej stanici trojnásobným zaspievaním chorálu: „At' žije ducha jejich zář“.

Po príchode na chatu a po večeri, kde sme jedli, čo si kto priniesol, začal sa oficiálny program, v ktorom hlavné slovo mal Prof. O. Borůvka a jeho harmonika. Zaspieval nám matematickú hymnu „Balada o svini a pávovi“, ktorú chorál sprevádzal na spôsob antickej tragédie. Táto pieseň mala mravopoučný koniec: „Kto chce lehkou smrti míti, at' žije jak prasatá. Neb tá krása zářivá, zlý jen osud prožívá, tú jen každý řve a škube, trhá, strká za živa.“ Ďalším číslom Prof. O. Borůvku bola báseň: „Výlet pána Broučka medzi matematiky“. V nej sa spomínalo okrem iného, že „výlet se koná v období května, kdy se příroda hemží kolibiary a škrásky“. Medzitým sa spievali ľudové piesne z Moravy a Slovenska. Veľmi pekná bola obľúbená pieseň Prof. O. Borůvku: „Kto má počernú galánku“ na čardášový rytmus a najmä slová: „Přiložíme líčko k líčku, pozdravíme večerňičku“. Rozpustilejšia bola pieseň, ktorú spievali Prof. M. Kolibiar a Prof. M. Greguš v latinčine a slovenčine: „Domine, domine prelate“ s otázkou „quid vis?“ a odpoveďou „amare“ atď. Slovenčina sa používala na to, aby prítomné dámy sa dozvedeli, ktorá padla do oka tým význačným mužom. S matematickou piesňou prispel aj Prof. M. Švec „Integrál si na sinusoide hral“.

Program blahodarne osviežila cymbalová muzika, ktorá prvýkrát začala účinkovať na matematickom výlete na Martinské hole, niekedy v roku 1961 alebo 1963. Už to bol pekný výkon vyniesť basu na pleciach hore na chatu. Na nej hral doc.

J. Vosmanský. Spomínam si, ako Prof. M. Novotný prišiel za mnou s ospravedlnením, že mládež žiada od tejto muziky, aby hrala twist, ktorý bol vtedy v móde, ale muzikanti nie sú v stave splniť jej požiadavky.

Jeden z najkrajších výletov sa konal na Poľanu, ktorý zorganizoval nebohý Jaro Krbiľa. Prežili sme nezabudnuteľný večer pri taboráku a potom sme sa veselili až do rána. Ráno sme si zahrali volejbal a po ňom šli hore na Poľanu po krásne zakvitnutých lúkach. Na tretí deň ráno sme odchádzali lesnou železničkou do civilizácie, pričom sme museli pol hodiny čakať na jednu dvojicu, ktorá „sa bola v hore pozriet’ ako pijú jelene vodu zo studničky“. Na výlety nám ostali krásne spomienky. Skoro každý výlet bol niečím zaujímavý.

Ťažké dni a vyšší princíp. Nakoniec na vážnejšiu nôtu. Mal so možnosť poznať

Prof. O. Borůvku aj vo vážnych chvíľach jeho života. Z jeho rozprávania vieme, že počas Protektorátu bol zatknutý Gestapom pre podozrenie, že sa schádza s kolegami a počúva zahraničný rozhlas, čo sa vtedy trestalo veľmi prísne. Strávil niekoľko týždňov vo väzení, a vďaka Prozreteľnosti prežil túto skúšku len s chorobou, ktorú si doniesol z väzenia. Ďalší zlom v jeho živote nastal, keď podpísal výzvu “Dvetisíc slov”, ktorá v roku 1968 žiadala viac demokracie u nás. V období normalizácie bol za to perzekvovaný; nemohol verejne vystupovať. Pravda, jeho mlčanie hlasito hovorilo do svedomia jeho žiakov a spolupracovníkov. Ďalšiu skúšku mu pripravila smrť jeho blízkych, keď pre chorobu nemohol sa zúčastniť ani pohrebných obradov. Svoj žiaľ hlboko skrýval a len viera v Otca nebeského mu dávala nádej, že sa tam hore raz stretne so svojimi najmilšími. Solidarita matematikov

mu tiež pomáhala niest' bremeno smútku a ťažkostí. Z nich mu najviac pomáhal jeho najvernejší žiak Prof. F. Neuman.